

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > בלבבי-ב 002 וידעת היום והשבות אל לבבך >

בלבבי-ב 002 וידעת היום והשבות אל לבבך

ידיעה שכלית וידיעה מוחשית

נתבאר בפרק הקודם, שאדם צריך לדעת בבירור, שנקודת החיים המרכזית ביותר שקיימת אצל כל אדם בכל הזמנים היא "נקודת האמונה". אפילו אם יעירוהו באמצע הלילה והוא עדיין מטושטש ומחשבתו איננה ברורה ושאלוהו: "מה אתה חושב?" התשובה צריכה להיות מיידית: "אמונה!" כלומר, אין זו סתם ידיעה נוספת שיש צורך להזכיר לו ולעורר אותו כדי שיזכרנה, אלא זו ידיעה שצריכה להיות בפנימיות הלב.

התחלנו לנסות לבאר מהו המושג אמונה, ועתה נרחיב מעט את הדברים.

ההבחנות של האדם מתחלקות באופן כללי לשני חלקים: ישנן ידיעות וישנה הבחנת המציאות. למשל: כשנותנים לעיוור למשש חפץ בידו, הוא אינו רואה את החפץ, רק מרגיש אותו ע"י המישוש. לאחר שהוא ממשש ומרגיש אותו, ממילא הוא יודע שיש כאן חפץ, כי אילו לא היה חפץ - לא היה את מה למשש. נמצא, שתחילת ידיעתו מהחפץ היא ע"י חוש המישוש, והתולדה מכך היא ידיעה שיש כאן חפץ.

אלו הן, אפוא, שתי הידיעות: השכלית והמוחשית, כאשר השכלית היא תולדה של המוחשית.

עתה נתבונן: הידיעה שאנו יודעים שיש בורא לעולם, כיצד היא מתחילה? מכח חוש המישוש או מכח הידיעה השכלית?

הקב"ה "לית מחשבה תפיסה ביה כלל", "אין לו גוף ואין לו דמות הגוף" והוא לא ניתן למישוש בידיים. בהכרח, אפוא, שהידיעה איננה מתחילה מחוש המישוש. הידיעה היא "ידיעה שכלית".

ומהיכן יודע האדם שיש בורא עולם?

באופן כללי ידיעה זו בנויה על שני יסודות פשוטים: ראשית, ע"י קבלה מאבותינו, דור אחר דור, עד מעמד הר סיני, ועוד קודם לכן אברהם אבינו ואדם הראשון. כלומר, אנחנו מאמינים בני מאמינים, כמש"כ הרמב"ן שמשא קיבל תורה מסיני, וממנו השתלשלה המסורת היהודית.

ושנית, אפילו אדם שנולד במדבר ואינו יודע שהוא יהודי, וכמו כן אינו יודע שיש עוד אנשים בעולם, עליו לנהוג כמו אברהם אבינו - להגיע להכרה פשוטה שדבר לא נעשה מעצמו ובהכרח שיש בורא לעולם. כסא לא נוצר לבד, שולחן לא יצר את עצמו, ומוכרח שיש מי שבראם. שני הכרחים אלו מוליכים ידיעה שכלית אחת פשוטה: יש בורא לעולם!

ידיעה זו היא ידיעה שכלית, כלומר: אין זה דומה למקרה של העיוור שמתחיל להבין שיש כאן חפץ ע"י כח הבחנת המציאות שהוא ממשש את הדבר, כי כלפי בורא העולם לא שייך מישוש, אלא התחלת הדברים היא הידיעה.

אחרי שהגענו להבנה זו, עלינו להתבונן האם ידיעה זו היא הידיעה הנרצית, בה מתחיל האדם את עבודתו ובה הוא גומר, ומכאן מתחילה עבודה של תורה ומצוות, גמילות-חסדים וכו', או שמא ידיעה זו שיש בורא עולם היא רק השורש, התחלת הידיעה, ומכאן ואילך צריכה הידיעה להמשיך ולהתפשט לחוש המישוש.

אלא שלכאורה קשה, איך אפשר להתבטא כלפי בורא העולם במושג של מישוש, והרי על פניו נראה הדבר ח"ו ככפירה, שכן נאמר "כי לא יראני האדם וח"י" (שמות לג, כ) - את הקב"ה לא רואים, לא שומעים. גם הנביאים לא מששו את הקב"ה!

אמנם, ודאי אין הכוונה לחוש המישוש של הידיים, כמו שהזכרנו עפ"י הספרים הקדושים, אלא למישוש ע"י **חושי הלב**. במילים אלו העמדנו את יסוד המהות האמיתית של האמונה. נבאר את היסוד, ועל גביו נבנה את ההמשך, אבל ראשית כל היסוד עצמו צריך להיות ברור, על איזו אמונה אנחנו מדברים.

את הידיעה השכלית שיש אמונה - כל יהודי יודע. כמה הוא חושב על כך? - כאן כבר ישנו חילוק בין האנשים. אדם מטבעו אינו מקדיש זמן למחשבה אפילו על אותה ידיעה פשוטה שיש בורא לעולם [עאכ"ו על המושג "השגחה פרטית"]. הוא חושב ש"הוא יודע", והידיעה נמצאת בשכלו.

אמנם, באופן כללי ישנן שתי הבחנות: א. עצם הידיעה שאדם יודע שיש בורא עולם, ב. כמות המחשבה, איכות המחשבה שהוא משקיע בחשיבה הפשוטה - "יש בורא עולם שהוא ברא אותי וכו'", ועיקר העבודה הוא, שהידיעה שיש בורא עולם לא תהיה ידיעה שכלית בלבד, אלא תהפך להיות ידיעה מוחשית של תפיסת מציאות. לא תפיסת מציאות של שכל, אלא תפיסת מציאות של "לב"!

אם כן, במילים קצרות הגדרת הדברים היא: יש ידיעה של "שכל" - הן מצד קבלת האבות והן מצד ההכרה הפשוטה שדברים לא נעשים מאליהם - ויש "ידיעת הלב", וכלשון הפסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים... אין עוד" (דברים ד, ט). מה הכוונה? ראשית יש "וידעת היום" - ידיעה שכלית, ולאחר מכן "והשבות אל לבבך". לא מדובר כאן על תפילה, לא מדובר כאן על רגשות קודש של שבת. מדובר כאן על היסוד הפשוט ש"אין עוד"! שהלב ירגיש את המציאות של "אין עוד".

נבאר ונרחיב את הדברים, והקב"ה יעזרנו להגיע לאמונה בחוש, אמונה בלב.

הבנת הלב - מציאות עצמית

לאדם יש חושים. לדוגמא: חוש המישוש. אדם ממשש ביד דברים.

לגבי דין בדיקת הסכין, מבואר בדברי הפוסקים, שהרגשת ידו של השוחט הבודק את הסכין לראות שאין בה פגם תלויה ב"אבנתא דליבא" - הרגשת הלב, כלומר: אם השוחט מעביר את ידו על גבי הסכין, ובאותה שעה דעתו ומחשבתו נתונים לדברים אחרים, אפילו אם יהיה פגם - הוא לא ירגיש בו כל כך. כדי להרגיש בפגם עליו להיות מרוכז, נתון לנקודה אחת בלבד. ככל שמחשבתו יותר מרוכזת במה שהוא עושה, ההבחנה הדקה של מציאות פגימת הסכין תורגש על ידו יותר.

על איזה סוג של חושי הלב מדברים חז"ל?

בפשטות, חושי הלב שאנו מכירים הם: אהבה, שנאה, כעס וכו'. אלו הן כבר נקודות של התפעלות, נקודות של "תזוזה". אדם אוהב את הדבר, נמשך אחריו, או לחילופין ירא מפניו ומתרחק ממנו. כך גם אדם שונא את הדבר, הדבר מעורר בו סלידה וכו'.

כל הנקודות הללו שאנו מכירים, הן נקודות של תנועות הלב, תחושות. כאן חז"ל מדברים על נקודה לגמרי שונה. להבחין אם בסכין יש פגם או לא, אין זה ענין של אהבה או של יראה. זוהי הבחנת המציאות: יש פגם בסכין או אין פגם בסכין? הסכין "חלק" או לא?!

החוש שנמצא בידי האדם, הוא לא חוש של היד עצמה. שורש החוש הוא בלב, ומשם ישנה התפשטות של החוש

עד הידיים וחוזר חלילה. כשהיד מרגישה - היא מחזירה מסר ללב. נמצא, שהאדם מרגיש בלב ולא ביד. היד היא רק כלי להעביר את החושים ללב, אבל החוש האמיתי של הבחנת המציאות נמצא בלב האדם.

כשנתבונן היטב נבחין, שהרגשת המציאות בלב אינה תלויה בהכרח במציאות היד. גם ללב ישנה הבחנה עצמית ובכוחו לחוש דברים.

מה טיבה של הבחנה זו?

ההבחנות הפשוטות שאנו מכירים מתגלות דרך היד. כך חש האדם את הנתון. וכאן טמונה הנקודה העמוקה של ההבחנה בחוש של הקב"ה. בפסוק נאמר: "צור לבבי וחלקי אלוקים לעולם" (תהלים עג, כו) - הקב"ה כביכול נעלם במוחם של ישראל, אך נגלה בלבותם. "בלבבי משכן אבנה להדר כבודו". הקב"ה נמצא בלב כל יחיד ויחיד מישראל, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - בלב של כל אחד ואחד מאתנו, בלב של כל יהודי נמצא הקב"ה.

חוש זה - לחוש את הקב"ה בלב - אינו חוש הקשור לידיים. זהו חוש עצמי, הלב חש את המציאות, הקב"ה נמצא שם!

ישנן הבחנות שהן חיצוניות לאדם. לדוגמא: כשאדם רוצה להבחין שיש כסא, שולחן, או בית - ההבחנה בהם נעשית ע"י ראייה, מישוש וכיוצ"ב. אבל אם נשאל אדם אם יש לו רגל או לא! והוא יענה כן, וכשישאלוהו: איך אתה יודע? יענה: ראיתי את הרגל, אבא שלי סיפר לי, וכן הלאה - רחמנות עליו! פירוש הדבר שרגלו משותקת. הוא אינו חש בה! ולכן הוא צריך לראותה, הוא נצרך שיספרו לו עליה. אבל אדם בריא שיש לו רגל - מרגיש את המציאות של עצמו. רגל ויד זו מציאות עצמית של האדם.

אם כן, ישנן שתי צורות איך הלב חש: יש דבר שהלב חש שהדבר מחוצה לו, ויש דבר שהלב חש שזוהי המציאות של עצמו.

הקב"ה, שהוא "צור לבבי וחלקי", הינו חלק מעצמות האדם. "אני ישנה ולבי ער" - אומרים חז"ל מי הוא לבם של כנסת ישראל? - בורא עולם! ודאי שלא ניתן לחוש את הקב"ה בידיים, כי הקב"ה אינו חיצוני לאדם. הקב"ה נמצא [כלומר מורגש] בנקודה הפנימית האמיתית של נפש האדם. כדי לחוש את הקב"ה בלב, כדי להגיע לאמונה בלב, לאמונה של מציאות - צריך שהאדם ירגיש את עצמו באמת. כשהוא מרגיש את עצמו באמת, ממילא הוא מרגיש את הקב"ה.

כל זמן שאדם לא מרגיש את הקב"ה, דומה הוא לאדם שאינו מרגיש את ידו, וכמשל דלעיל. זהו איבר שאינו חי רח"ל! אדם שאינו מרגיש את בורא העולם, בהכרח שהוא והבורא ית' מנותקים אחד מהשני. אם אדם היה קשור בקשר פשוט לרבש"ע, הוא היה מרגיש אותו כמו שהוא מרגיש את ידו, את רגלו ואת כל שאר איבריו.

ודאי שאת הדרך להגיע לכך נצטרך לבאר בארוכה, אבל ראשית כל עלינו להבין את היסוד של הדברים מה באים אנו לבנות? מהי אותה נקודה פשוטה של אמונה שאותה האריכו לבאר בספרים הקדושים ועליה התנבא הנביא חבקוק: "צדיק באמונתו יחיה". זוהי הנקודה הייחודית!

לא על האמונה של הידיעה של המח בלבד דיבר הנביא, אלא על הנקודה הפנימית של כל התורה כולה, הנקודה הפנימית של כל יהודי ויהודי, והיא: "בלבבי משכן אבנה" - שאדם ירגיש ש"קוב"ה וישראל חד הוא", וכשם שהוא מרגיש את ידיו ואת רגליו, כך ירגיש את הקב"ה.

"קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא"

מומלץ לשמוע את הדברים ולהתבונן בהם עוד ועוד, וגם אנו נשתדל לחזור עליהם מכמה כיוונים. כך נזכה להבין איזו אמונה יש לנו, ומהו השלב הבא של האמונה.

האמונה שאנו מכירים, היא אותה אמונה שגודלנו עליה ושקבלנו את יסודות שורשיה כראוי לכל יהודי - אמונה שיש בורא עולם בידיעת השכל. אבל כדי שהאדם ידע מציאות הקב"ה בידיעה של לב, ידיעה של מציאות מוחשית -

דבר זה לא ניתן לרכוש מאחרים. על כל יחיד ויחיד מוטל להתייגע לבד להשיג זאת.

השאלה שעלינו לברר היא: מהי האמונה שכבר זכינו לה, ומהי הנקודה העיקרית של האמונה, אותה מבקש הקב"ה מכל יחיד ויחיד להשיג? כל זמן שאדם אינו מבין מהי אותה אמונה עליה מדבר חבקוק הנביא, הוא אינו תופס מה רוצים ממנו. הוא שומע שיחה על אמונה, ועוד שיחה על אמונה, וחושב ש"אמונה" פירושה כך: בשעה שחלילה אין פרנסה, יש מחלות וכו', יש להתחזק באמונה, ולהאמין שהקב"ה הוא טוב ומטיב. הוא יודע מה הוא עושה והכל נעשה ממנו.

ודאי שגם דברים אלו נכונים. אלו הם יסודות האמונה. אבל כשנתבונן נבין שחסר את הבסיס שעל ידו נוכל לחוש את האמונה כראוי!

אמונה בהשגחה פרטית, אמונה בפעולותיו של הבורא ית' איך הוא פועל עם האדם וכיצד הוא נוהג עימו, הוא אוהב אותו, דואג לו וכו' - כל זה הוא כבר השלב הבא. אבל לפני הכל צריך אדם להכיר בלבו את הקב"ה. או אז ודאי גם יחוש שהקב"ה אוהב אותו ודואג לו. [ועיין לקמן בענין סדר העבודה].

הרגשות אלו של אהבה ודאגה שהקב"ה אוהב אותי דואג לי, לא תבואנה רק מכח ידיעה, מכח הפסוקים שכתוב בהם כך, אלא מכח הכרת הנפש שהקב"ה הוא חלק ממני, וכשם שכאשר יש לאדם ח"ו פצע ברגל, הוא דואג לרגל של עצמו, כמו כן בהכרח שהקב"ה דואג לכל יהודי. הכרה זו תבוא מכח הכרת הלב שחש את הקב"ה כחלק מעצמותו של היהודי.

דברים אלו, כל המתבונן בהם רואה עד כמה הדברים פשוטים הם, ועד כמה היצר הרע מנסה להעלים מאיתנו את העבודות השורשיות, ששייכות לכל יהודי ויהודי. הוא נותן ליהודי לרוץ הלאה, הוא אומר לו: יש לך כבר אמונה, כעת צריך רק ללמוד ולקיים מצוות. הוא משתמש כביכול בתרי"ג המצוות לצורך עצמו!

ודאי שצריך ללמוד, זוהי מצות עשה מדאורייתא, והתורה היא שורש כל הבריאה, אבל תורה שאין אדם יודע מי נתן אותה - לא שהוא לא יודע בשכל, אלא שבלבו הוא אינו מרגיש זאת - איזה ערך יש לזה?!

"קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא" - התורה שאנו לומדים בכל רגע ורגע, היא מחוברת לרבש"ע. כשאדם טהור לומד תורה שהיא חלק מהקב"ה, בהכרח שגם לבו מרגיש שהוא עצמו חלק מהבורא, ואז ישנו החוט המשולש של - קוב"ה, אורייתא, וישראל חד הם, אבל אם הגישה לתורה נובעת מלב שהוא נפרד ח"ו מהבורא, לב שמרגיש את עצמו כנפרד, ורק יודע הוא בשכל שיש בורא עולם, מאמין בזה מצד קבלת האבות, אך עדיין אינו חש שהוא והקב"ה הם אחד - איך יזכה להרגיש שהתורה והקב"ה הם אחד?

אין לך דבר גדול יותר מהתורה שהיא מקשרת את האדם לקונו, אבל היא מקשרת את האדם לקונו בעיקר עד כמה שהאדם בלבו מכיר שהתורה היא חלק אלו-ק ממעל ממש!

לסיכומם של דברים:

ראשית על האדם לדעת שתכלית החיים היא אמונה. נקודה זו עלינו לחזור ולשנן אינספור פעמים. אבל עלינו גם להבין על איזו אמונה מדובר: לא רק אמונה של ידיעת השכל, לא רק אמונה שחושבים עליה מידי פעם, אלא אמונה שבלב. ולא אמונה של התפעלות והתרגשות, אלא אמונה של תפיסת המציאות האמיתית של "צור לבבי וחלקי ה'". כאשר יגיע אדם להכרה מוחשית בלבו שהוא חלק אלו-ק ממעל, נקודה זו תביא אותו לשמור ולקיים את כל התורה כולה!

יעזרנו הקב"ה שהדברים יובנו כהלכה, ונזכה לעשות נחת רוח אמיתית ליוצרנו.

Featured Image Text:

ידעת היום והשבות אל לככך

Source: <https://bilvavi.net/shiur/בלבבי-ב-002-וידעתהיוםהשבותאללככך>

Links

[1] <https://bilvavi.net/bilvavi.beis>